

כבוד היר"ר

ח בריהכנסת קדיש לוז נבחר ליו"ר הכנסת השישית. מאורע שיגרת, כביכול, ובכל זאת: מאורע שקבע את דמות הכנסת עוד בדקותיה הראשונות. **כי בחירה זו באה ללא מאבק.** אף אחת מן המפלגות הישנות לא לחם בה, ולוא רק להלכה. מימין ומשמאל הורמו הידיים, באופן אוטומטי. כאילו היה זה דבר מובן מאליו. **אכזר הדבר אינו מובן מאליו כלל וכלל.**

מ בחינה אישית ראוי חבר הכנסת קדיש לוז למישרה זו. הוא מילא אותה בעבר בכבוד. לא היו נגדו תלונות מצד חברי הכנסת.

אלא שהבחינה האישית אינה השובה כאן. הכנסת אינה — או אינה צריכה להיות — מועדון פרטי להענקת כיבודים הודיים. הכנסת היא — או היתה צריכה להיות — בית הנבחרים בו מתנגשים הכוחות המדיניים במאבקם לעיצוב פני המדינה.

בחירת היושבראש היתה צריכה להיות נושא מובהק להתנגשות כזאת.

כ' בניגוד לדעת רבים, תפקיד היו"ר אינו ייצוגי בלבד, או אף ייצוגי בעיקרו. תקנון הכנסת — מיסמך בלתי-דמוקרטי שעוד נצטרך לחזור ולחזור לטפל בו — מעניק ליושבראש הכנסת סמכויות עצומות. סמכויות כמעט-דיקטטוריות לניהול המוסד המחוקק הריבוני של המדינה. על פיו יישק דבר מעבר לסמכויות הכתובות, יש ליו"ר השפעה רבה, ולעיתים מכרעת, על מהלך העניינים הפרלמנטריים. לגבי אלף ואחד דברים — החל בחקיקת חוקי ישראל וכלה בפיקוח יומיומי על פעולות הממשלה באמצעות שאילתות — הוא יכול לכוון את העניינים מאחורי הקלעים.

זבמלאית הכנסת עצמה פוסק היו"ר מה הוחלט ומה לא הוחלט — ודברו הופך אוטורי מאטית חוקי-המדינה, גם במקרה של חילוקי דיעות.

אפשר לחלוק במקרה כזה על הנהל לגבי העתיד — אך אי אפשר לערער על החלטת היו"ר. החלטתו היא סופית.

זהי הסמכות המעשית. אך אל נלול גם בסמכות הייצוגית.

יו"ר הכנסת הוא האדם השני במדינה מבחינת הפרוטוקול. הוא ממלא-מקום נשיא-המדינה. פעמים רבות הוא מייצג את המדינה בעיני העולם. אין ספק שהוא אחד משלושת הגדולים בצד נשיא-המדינה וראש-הממשלה.

אין זה עניין של מה בכך. לייצוג יש מישקל מדיני סגולי. יש הבדל רב אם נשיא-המדינה, למשל, הוא עיברי או ערבי, אשכנזי או בן-המזרח, עסקן-מפא"י או אישיות בלתי-תלויה. הבדל דומה קיים לגבי זהותו של היושבראש כאישיות ייצוגית.

מכל הבחינות האלה מותר היה לצפות להתעררות במפלגות הישנות, לתסיסה כלשהי, הנסינות של מאבק על הבחירה.

פהנה — קדיש לוז דחה. שום תסיסה. שום מאבק, שום נסיון קלוש של התנגדות. אף לא גיוש קל שבקלים בין המפלגות מימין או משמאל.

דבר מובן מאליו השלימו כל המפלגות עם זכותו של מפא"י לזכות במישרה זו.

למפא"י יש כספיהכל 36 מתוך 120 המני דאטים בכנסת.

זהו קצת יותר מרבע. זהו קצת פחות משליש. אך מעויט קטן זה מוזיק בידי את תפקידי נשיא-המדינה, ראש-הממשלה, שלושת השרים העיקריים (בטחון, חינוך ואוצר) ועוד ועוד ועוד.

אין לקחת בחשבון זה את קילות ארבעת הגורמים הערביים של מפא"י בכנסת, או תשעת נציגי אהודת-העבודה. כי אף אחד מן התפקידים האלה לא נמסר לערבי או לאיש אחדות-העבודה — ומפא"י גם אינה חולמת על כך. 36 מתוך 120 — המחזיקים בידיהם את כל עמדות המפתח במדינה, עמדות-ההכרעה ועמדות-הייצוג.

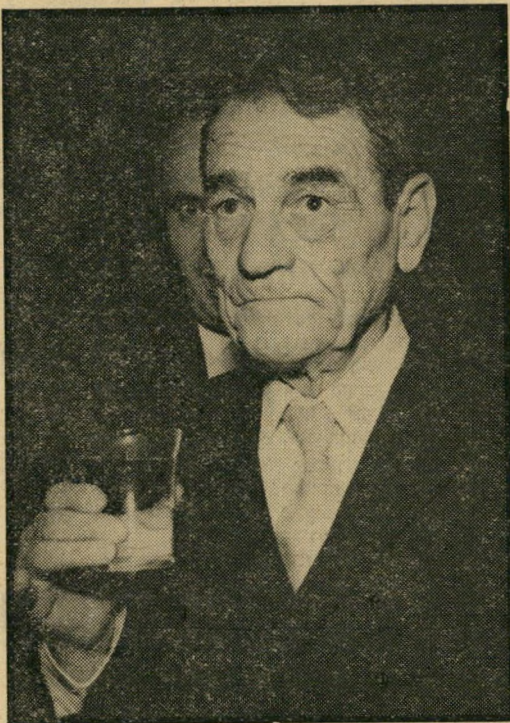
אך זה אפשרי? זה אפשרי מפני שלא קיימת במדינה, ובכני פת, אופוזיציה של ממש. דווקא בחירת היו"ר מראה זאת בעליה.

לא עברו עוד שלושה שבועות מאז היום שהיהדה במדינה הסיסמה "חל מיפנהו" גח"ל הופיעה כלפי הבורח בדמות של אופוזיציה בלתי-מתפשרת, השולחת את ידה אל השלטון.

אך למחרת היום, כאשר הפלאקאטיב עוד לא הסרו מן הקירות, כבר הוכח שלא חל שום מיפנהו. גם לא בגישתה של סיעת גח"ל בכנסת.

כי כאשר התכנסה לפני שבועיים, ההודעה המסדרת כדי לחלק את המישרות בכנסת החדשה, כבר ריחפה בחור החדאות שמפא"י וגח"ל הסתדרו ביניהם.

הסתדרו באופן המנחיל למפא"י את כל עמדות-המפתח.

קדיש לוז: לא עניין אישי!

והמתיר לגח"ל כמה פירוורים עלובים — תפקידי היו"ר בשתי ועדות בלתי-השבות. הככורה לא נמכרה בנוידע-חדשים. כי אפילו נזידע-חדשים אין כאן.

מעבר דבר טענה של "מה מגיע" ו"מה לא מגיע", מודקדק שיקול ממלכתי ממדרגה ראשונה.

אין זה מצב בריא כאשר ראש הרשות המכי צעת (הממשלה) וראש הרשות המחוקקת (הכנסת) שייכים לאותה מפלגה.

בישראל קיימת סכנה מתמדת של שיעבוד הכנסת לממי שלה. סכנה זו כבר התגשמה במידה רבה, למשל בשטח הבטחון. לגבי הציבור, זהו חשש חמור ביותר.

לכן היה מקום להילחם על מינויו של איש-האופוזיציה דווקא ליו"ר הכנסת. וגח"ל, כסיעת האופוזיציה הדולה ביותר, יכלה לתבוע תפקיד זה לעצמה דווקא על סמך טענות ממלכתיות.

אבל כאשר פניתי לנציג חרות והתנדבתי להציע אותו לתפקיד היו"ר — נעניתי בסירוב.

כי היתה בכך הפרת ההסכם שהושג בין מפא"י וגח"ל.

ואם לא איש האופוזיציה, היה לפחות מקום לבחירת נציג של סיעת קטנה הקרובה לאופוזיציה — ליכוד-עצמאי, איש מפ"ם, או אפילו איש אחדות-העבודה במערך. פניתי אליהם, וכל פניתי הושבו ריקם.

אילו היתה טיפה של רוח-לחימה לכיעות הכנסת, אילו היה שמץ של ממשות לסיסמות האופוזיציוניות ערב הבחירות, אפשר היה להשיג רוב לבחירת איש כמו פינחס רוזן, יזהר הררי, יוחנן באדר, יעקוב חזן או יסף בורג ליו"ר הכנסת.

אך איש לא היה אף מוכן לדבר עי כך.

ישפשתי והיכשתי נימוק הגיוני כלשהו למחדל זה. איני מיצא כזה — זולת העייפות הפנימית של המפלגות הישנות, והרגשת שייכות-יחיד במועדון הכנסת. אין ממש בנימוק שמפא"י ראויה למישרת היו"ר מפני שהמערך ניצח בבחירות ועלה בכמה מנדאטים.

כי לפני ארבע שנים, בבחירות לכנסת החמישית, נחלה מפא"י כשלון חרוץ. למרות זאת מיהרה תנועת-החרות לכרות עימה, למחרת היום, הסכם. שהנחיל למפא"י את כל התפקידים המרכזיים בכנסת — ובצורה זו עזרה למפא"י להתגבר על תחושת-המפלה.

גם אין מקום לטענה שלא היה סיכוי לנצח במאבק זה. אפילו היה זה נכון — מוטב לנחול מפלה מאשר ליצור מצב בו נקבע שמוכן מאליו שכל התפקידים מגיעים למפא"י.

יש כאן שיטה, החורגת מעבר לנסיבות חולפות. יש כאן הבנה הדדית בין עסקני המפי לגות, שהיא עמוקה ולבנית למחרת הבחירות — כשם שההשמעות ההדדיות הן רמות וקיצוניות ערב הבחירות.

לא נחתכו עניינים כאלה באחירה המשפחתית החמימה של עסקני המפלגות הישנות. היתה הכנסת שואלת את עצמה: מה מחייב האינטרס העליון של המדינה לגבי זהות היו"ר?

באווירה כזאת היתה ניתנת תשומת-לב להצעה שהשמענו למחרת הבחירות: שיו"ר הכנסת יהיה ח"כ ערבי.

יש מקום להצעה זאת גם ליבי בחירת נשיא-המדינה. אך אם הנשיא וראש-הממשלה הם שניהם עיברים, כדאי שיש מקום שהאדם השלישי, לפחות, יהיה בן העם השני.

הופעתו של ערבי בטקסים רישמיים כנציג ישראל, כהונתו כממלא-מקום הנשיא מדי פעם, ושיבתו בראש דיוני הכנסת — כל אלה הם סמלים שהיו עושים רושם עז בעולם, ובעיקר מעבר לגבול.

על כך חשב זאב ז'בוטינסקי, כאשר תבע בספרו האחרון, חזית המלחמה של עם ישראל (עמוד 186): "בכל קאבינט, שבו ישמש יהודי כראש-ממשלה, יהיה סגן ראש-הממשלה — ערבי, וכן להיפך."

גם נגד גישה זו לא שמעתי שום נימוק משכנע. אפשר, כמוכן, לדבר על "בטחון". אך מה התפקיד הבטחוני של יו"ר הכנסת? ואם יש כזה — האם עלינו להניח כי מפא"י הביאה לבחירת ארבעה ח"כים ערביים שאינם מהימנים מבחינה בטחונית?

ואם מדובר על כשרון או הדר אישי — האם עלינו להניח כי מפא"י בחרה בארבעה עסקנים ערביים חסררים שתי תכונות אלה, שאינם מסוגלים אלא לשמש לגלגל מסי 19 בחודת-השרותים-הציבוריים?

בכנסת השישית מצויים שבעה ח"כים ערביים. בכנסת יש יו"ר, שמונה סגנים ותשעה יושבי-ראש של ועדות — כלומר 18 בעלי מישרות מרכזיות.

מהו הצדק — או ההגיון המדיני — הקובע שאף אחת מן המישרות האלה לא תימסר לה"כ ערבי?

בטיחה לנו שיהל מיפנהו, שתהיה תמורה, או שלפחות יושג שינוי.

נדרמה כי אתם שהבטיחו זאת בויכוח את כל מירצם המלחמתי בעצם השמעת הפיסמות. למחרת יופי-הבחירות לא נותר דבר מכל אלה.

כך נוצר מצב שמנע בעדנו אף להפגין הפגנה חינוכית בכיוון הנכון. כי בין כל סיעות הכנסת לא היתה אף אחת (זולת הקומוניסטים, כמוכן) שהיתה מוכנה לתת למישהו פנציגיה אף את הזכות להסכים לכך שאציג את מעדותו לתפקיד היו"ר.

התחלה נאה.